

Woord vooraf: Feest!

”Goede Stede Hamont” bestaat 20 jaar!

Maar het is een dubbel feest met een jubileumnummer: nummer 50! Ook kreeg onze vereniging zopas van de Hamontse carnavalsvereniging de Teutepeuters de mooie prijs Akte van Verdienste, een bewijs dat wij als groep erg gewaardeerd worden door onze eigen gemeenschap. Een aantal nieuwe initiatieven zullen ons 20-jarig bestaan kracht bijzetten.

Vooreerst en u heeft het al dadelijk opgemerkt, hebben we ons tijdschrift in een nieuw kleedje ingepakt, een ontwerp van Guido Tijskens, met respect voor het verleden, hoe kan het ook anders. In het najaar zullen we een wat ruimere feestzitting organiseren, waarschijnlijk rond het thema heemkunde en archeologie, een zaak die iedere heemkundige aanbelangt en die actueel voor ernstige problemen zorgt: veel bewuste en onbewuste vernielingen van ons erfgoed. Wij hebben het zelf gedurende ons 20-jarig bestaan veel te veel aan den lijve ondervonden, het is dikwijls een ontgoocheling geworden. Maar aan de andere kant hebben we gedurende al die jaren een ongelooflijke schat aan ander erfgoed kunnen ontdekken, verwerven en bewaren. Wie een bezoek brengt aan ons documentatiecentrum kan dat uitgebreid vaststellen en beamen.

Onze vereniging is na 20 jaar niet verzwakt. Zeer recent werd de groep versterkt door nieuwe en ook jongere krachten die via vrijwilligerswerk het archief, de documentatie en de ontsluiting van ons Hamont-Achel'se erfgoed willen beheren, maar ook zelf onderzoeken en meer bekend maken.

Hamont-Achel heeft iets te bieden, laat ons daarvan bewust zijn! De Geschied- en Heemkundige kring ‘De Goede Stede Hamont’ en haar zustervereniging Documentatiecentrum Dr. M. Bussels willen dat tot ver in Limburg en Vlaanderen verkondigen.

Onze vereniging heeft ook een aantal troeven: een grote en uitzonderlijke heembibliotheek de uitgebreidste van Limburg! en recent verworven: de grootste verzameling bidprentjes en rouwbrieven van Limburg, tevens een van de grootste van België. Het beheer ervan zal een van de belangrijkste uitdagingen worden voor de toekomst. Maar onze kring heeft eveneens in haar 20-jarig bestaan veel 'klein' of lokaal werk verricht dat onze waardering verdient. Het is allemaal te veel om op te noemen. Eén zaak blijft duidelijk: uw interesse en uw medewerking blijven voor ons de eerste voorwaarde om verder te gaan. Wij rekenen erop!

Zeer recent zijn informele gesprekken aan de gang om tot verregaande samenwerking te komen tussen alle verenigingen in Hamont-Achel die zich met erfgoed bezighouden: de heemkring van Achel, de museumcommissie Museum Grevenbroek, de Geschied- en Heemkundige Kring 'De Goede Stede Hamont' en het Documentatiecentrum Bussels. Het is de bedoeling om de aanpak van heemkunde, museale werking, erfgoedontsluiting en geschiedkundige documentering meer gecoördineerd te realiseren. Onze vereniging is reeds lang vragende partij in deze en wil hieraan actief meewerken, zonder daarbij haar eigenheid te verliezen. Onze verenigingen hebben op dat vlak een enorme maatschappelijke meerwaarde die dienstig kan zijn voor de overheid aan de ene kant, maar ook voor het toerisme en de cultuurbeleving van de bevolking van Hamont-Achel en daarbuiten.

Herabonneren!

Heeft u het lidgeld voor 2005 reeds betaald? Zo ja, fijn zo! Indien niet, dan ontvangt u hierbij een overschrijvingsformulier en krijgt u de kans alsnog het abonnement te hernieuwen. Zeker doen!

De beste wensen en een goede gezondheid voor 2005!
Het bestuur van De Goede Stede Hamont

De kunst van de relativerende glimlach of “der ouderen wijsheid”

Overgenomen uit het tijdschrift van de Koninklijke Koloniale
Vereniging van Limburg

Als je oud bent moet je sterker in je schoenen staan dan ooit, want:

Als de jeugd moe is, is ze aan vakantie toe;
als ouderen moe zijn zegt men: “Ze takelen af!”
Als bij de jeugd iets mislukt, zegt men: “Volgende keer beter”.
Als oudere mensen iets overkomt, zegt men:
“Laat maar, het heeft toch geen zin meer!”
Als de jeugd depressief is, heeft ze problemen;
als ouderen depressief zijn, moeten ze niet zeuren...
Maar wij, oudere mensen, zijn de *overlevers*. Kijk maar!
Wij werden geboren vóór: T.V., penicilline, polioprikken,
diepvriesvoedsel, kopieerautomaten, plastic, contactlenzen, de pil,
g.s.m., computer, e-mail, radar, creditcards, droogkasten, elektrische
dekens en airconditioning;
en vóór de mens op de maan liep.
We trouwden eerst en woonden dan samen: “Wat ouderwets!”
In onze tijd waren kevers insecten en geen Volkswagens,
En een ontsteking had niets te maken met elektronica.

We hadden nog nooit gehoord van:

TL, TV, CD, FM. video, magnetrons en lasers;
Kunstharten, kunstnieren, tekstverwerkers, biogarde, booreilanden...
en ook nooit van jongens met oorringen, piercings, hippies, yuppies,
B.O.M.-vrouwen, holebi's en lat-relatie.
Toen betekende “made in Japan” rommel!

In onze tijd verstuurden we een brief voor 1 frank!

En we dronken nog pintjes voor slechts het dubbele.
Een auto kostte 40.000 frank, maar niemand kon dat betalen!
Roken was toen nog chic en interessant. Aids was een Engels woord voor helpers.
Een relatie had met zakendoen te maken en niet met een bed.
We wisten niet wat “geld uit de muur” was, of “brood uit de automaat”.
De kleur “roze” had met baby’s te maken en “homo” betekende mens.
We moesten het doen met wat we hadden of waren.
We zijn de laatste generatie die nog dacht dat je een man nodig had om een baby te krijgen....

Geen wonder dat we zo in de war zijn!!!

(J.A.)

Treinontploffing in Hamont in 1918

Dit is een van de drie originele foto's. Zie rubriek Goed om te weten, pagina 46-48.

“DE KEIZER” Hoogstraat 15-17:Huis Lamers

Harry Van de Broek/ Henri Dijkmans

Veel Hamontenaren zullen zich nog wel de stoffenwinkel van de kinderen Lamers in de Hoogstraat herinneren; maar dat op die plaats ooit een herberg stond, waarin de Hamontse Schepen- en Rechtbank ook haar zittingen hield, is misschien moeilijker te geloven.

En toch als je verder leest ooit was het zo !

In 1640 trouwde in Hamont Laurens Rijcken met Margaretha Claes. Zoon Jacob (° 1645 + 1724) huwde in 1682 met Petronella Smeulders (° ? + 1727); deze laatste maakten kort voor het overlijden van de man hun testament ten voordele van hun kinderen en kleinkinderen.

Er waren drie kinderen: Nicolaas (° 1683 + 1724), getrouwd met Petronella Van Mill (° ? + 1727); Hendrina, getrouwd met Jan Van Distel en Vreys (=Laurens), die na moeders overlijden aangifte deed van de nalatenschap. Volgens de in die tijd geldende erfregeling genoot de oudste zoon Nicolaas het recht van *primogeniture* (het eerstgeboorterecht), waardoor hij recht had op het ouderlijke huis. Omdat Nicolaas al was overleden, ging dat recht over op zijn enige dochter Helena Rijcken. Zij werd dus de eigenares van het *huys ende aengelagh binnen dese stadt Hamont*.

Uit latere gichten van de Schepenbank weten we dat het hier gaat over de percelen sectie B nrs 22 (hof) en 23 (huis), wat overeenkomt met de huidige eigendom Lamers in de Hoogstraat.

Helena Rijcken (° ? + 1784) trouwt in 1728 te Budel met Servaas Van Winckel (° Weert 1705 + Hamont 1755); hij was een zoon van Petrus Fr. Van Winckel en Joanna Marg. Petit. De Budelse huwelijksakte is duidelijk: Servatius Peeters (zoon van Peter) Van Winckel met Helena Claes (dochter van Nicolaas) Rijcken. Na de dood van Servaas baat de weduwe met de kinderen de herberg in de Hoogstraat verder uit, totdat de zoon Nicolaas (° 1732 + 1796) in 1761 huwt met Anna-Catharina Kums van St.Huibrechts-Lille en de zaak overneemt.

Hij was herbergier, schepen bij de Schepenbank en in 1763 ook stadsburgemeester. Na de dood van de moeder worden de kinderen Everard, Peter en Regina eigenaars van de bij het huis gelegen hof (B/22, groot ca 12 a), die ze in 1818 verkopen aan Willem-Adriaan Ballings, gemeentesecretaris en koopman.

Enkele jaren eerder, in 1800, had de weduwe Anna Kums de herberg verkocht aan Hendrik Umans-Boelaers, zijnde: “een schoon, gunstig in de kom der gemeente gelegen huis, grenzend ten westen aan Hendrik-Jan Eycken, ten oosten aan de erfgr. Serv. Van Winckel, ten noorden aan de *boulevard*, en ten zuiden aan de grote straat “(vertaling).

Opmerkelijke bijzonderheid:”de laatste kamer van het huis wordt één jaar uit de verkoop gehouden voor de zittingen van de Schepenbank“.

De nieuwe eigenaars verkopen het huis in 1805 aan Adrien-Jos Verachter-Halgrin, notaris en *maire* van Hamont (we zitten inderdaad in Franse Tijd). Weer wordt een uitgebreide beschrijving gegeven met de gekende aangrenzenden : “een huis genaamd De Keizer (*l'Empereur*) in de Achterstraat”. Dit gedeelte van de straat wordt later Hoogstraat genoemd.

Met hierna volgend chronologisch schema willen we de verdere bewoningsgeschiedenis van het pand De Keizer verduidelijken.

1812: verkoop door A.J.Verachter aan Henri Ballings (° 1784 + 1819), zoon van Adriaan en Maria-Christina Claes, getrouwd te Eksel in 1812 met Maria-Barbara Tielen (° 1781 + 1819). De beschrijving vermeldt o.a. ook een bakkerij (*boulangerie*); misschien mogen we hieruit besluiten dat Verachter het huis niet zelf bewoonde.

1819: door het overlijden van haar ouders, erft de enige dochter Catharina-Elisabeth Ballings (° 1813 + 1862) de eigendom (B/23). Gehuwd met naamgenoot Antoon Ballings (° 1811 + 1866), zoon van Adriaan-Willem en Petronella Claes, kwam ze ook in het bezit van de hof (B/22), eigendom van Willem-Leonard Ballings. (zie hierboven: verkoop door kinderen Van Winckel). Volgens kadastergegevens werd in 1865 een nieuw huis gebouwd.

1876: de kinderen van Antoon Ballings-Ballings gaan over tot de

verdeling van de ouderlijke goederen. Dochter Maria-Elisabeth Ballings (° 1853 + ?) verkrijgt: huis en hof (B/22 en 23), groot 18,10 a. In 1885 hadden grenswijzigingen plaats, waardoor de oppervlakte 18,20 a bedraagt.

M.E. Ballings huwde in 1877 met Adam Boelaers (° 1853 + 1884) en na diens overlijden, in 1885 met August Bousson (° 1855 + ?). Geboren in Brugge kwam hij via Antoin (Henegouwen) naar Hamont als *employé*, vermoedelijk bij de spoorwegen.

1889: August Bousson-Ballings verkoopt aan bankier Alfons Clercx-Germain te Neerpelt (22.02.1889) en verhuist met zijn gezin, (één kind uit het eerste huwelijk van zijn echtgenote en twee kinderen uit het tweede) naar Vilvoorde.

1889: enkele maanden later op 25.05.1889 verkoopt Clercx het huis aan de gezusters M.Helena en M.Hendrika Leeten van Hamont.

Door grenswijzigingen wordt de oppervlakte B/22b (tuin) 13,80 a, B/23h (tuin) 01,40 a en B/23f (huis) 04,40 a, hetzij totaal 19,60 a.

1897: Helena Leeten (° 1859 + 1922) getrouwd in 1897 met Adriaan Ballings (° 1855 + 1919) verkoopt haar helft in de eigendom aan haar zuster Hendrika Leeten (° 1864 + 1939). Deze huwt in 1932 met Jan Sak uit Budel (° 1864 + 1947) en gaat dan wonen in haar huis in de Stad, waar nu de apotheek Gijbels is gevestigd.

1923: Drika Leeten verkoopt haar stoffenhandel in de Hoogstraat aan

Petrus Hackman (° Hoorn 1887 + ?). Deze Hollandse koopman was in 1911 getrouwd met de Budelse Johanna M. Verkuylen (° Budel 1887- + Hamont 1930) ; zij vestigden zich in Heer-Hugowaard (N-Holland), later in Hamont en het gezin telde tien kinderen.

Het gezin Jan Lamers-Maria Philippen

Van l naar r:

boven: Jan, Maria, Hendrik, Maria; onder: Elisa, Jozef, Henriette, Leo.

1932: Na het overlijden van zijn echtgenote verhuist Petrus Hackman met zijn gezin naar Zeelst bij Eindhoven en verkoopt De Keizer aan Jan Lamers (° 1860 + 1940), getrouwd met Maria Philippen (° 1866 + 1947). Als oud-teutenknecht had Jan al in de Achelpoort een stoffenhandel, die hij samen met zijn kinderen verderzette in de Hoogstraat. Gedurende vele jaren werd een gedeelte van het gebouw verhuurd als postkantoor en bewoond door postmeesters Jozef Bellemans-Vercammen en Pierre Moors-Ieven. Toen op het einde van de oorlog 1940-45 in de Hoogstraat bommen vielen, werd ook het Huis Lamers ernstig beschadigd.

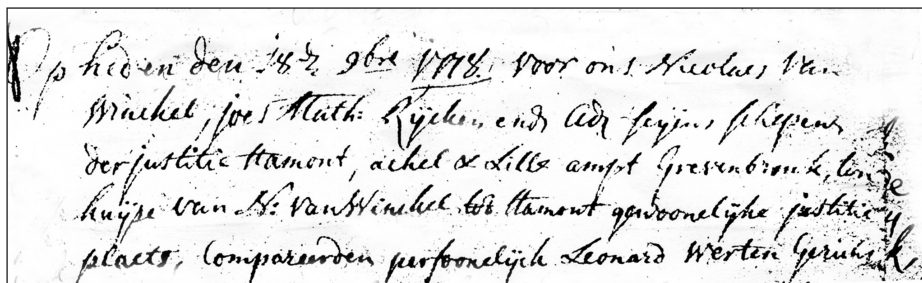
1999: in dit jaar sterft Henriette (° 1911 + 1999), de laatste van de kinderen Lamers. De anderen waren: Hendrik (° 1900 + 1993), Maria (° 1901 + 1987), Elisa (° 1903 + 1983), Jozef (° 1907 + 1988) en Leo (° 1913 + 1995). Door schenkingen en erfdeling wordt de zoon van Jozef Lamers-Helena Van Otterdijk de nieuwe eigenaar, n.l. Freddy Lamers, Kerstmisstraat 15, 3582 Beringen-Koersel. Hij voert ingrijpende verbouwingswerken uit met behoud van het historische straatbeeld; het resultaat is een vier wooneenheden tellend modern appartementsgebouw, Hoogstraat nrs 15/1+2 en 17/1+2.

Zoals gebruikelijk nog enkele bedenkingen:

Het “speurwerk” naar ruim 250 jaar bewoningsgeschiedenis was intens maar ook boeiend; vooral de families “Van Winckel” en zeker “Ballings” maakten het ons niet gemakkelijk.

In de maand juli 2001 werd in de tuin van het huis Lamers gegraven, waarbij het bestaan van twee oudere stadsgrachten werd vastgesteld. Blijkbaar kreeg dit gebouw de huisnaam De Keizer onder de Franse Tijd; notaris A.J. Verachter gebruikt hem bij de verkoop in 1805. Hij stond nog op de voordeur van de vroegere winkel Lamers en misschien een bescheiden suggestie voor de eigenaar: Residentie De Keizer is historisch verantwoord en zou zeker niet onaardig klinken.

De gewone zittingen van de Schepenbank werden gedurende het laatste kwart van de 17de eeuw gehouden in een kamer van de herberg Nicolaas Van Winckel (zie hieronder: ‘Los Stuk van 18.11.1778’).

Op heden den 18^{en} 96^{en} 1778. Voor ons: Nicolaas Van Winckel, Joz. Math. Rycken, end Adr. Feyn, Schepens der justitie Hamont, aikel & dille ampt Gressenbroek, tenze huize van N. Van Winckel tot Hamont gendoonelyke justitie y plaats, compareerden persoonelych Leonard Werten geruich

Pittig detail: de waard was zelf ook lid van de schepenbank.

Op heden den 18 November 1778 voor ons Nicolaes Van Winckel, Joës Math. Rijcken ende
Adr. Seijens schepenen der justitie Hamont, Achel en Lille ampt Grevenbrouk, ten huijse van
N: Van Winckel tot Hamont gewoonelijke justitie plaats, compareerden persoonelijke Leonard
Werten, gericht's (=bode) ...

Een zoon uit het gezin Hackman-Verkuylen werd priester bij de Paters van de H.Geest; na een verblijf in de Missie fungeerde hij nog als kapelaan in Budel-Schoot.

Ernest Bousson, broeder van August was kapelaan te Hamont van 1884 tot 1887.

Tot de jaren 1960-1965 bezocht Harry Lamers, vroeger per fiets en later met de brommer, beladen *met de pak*, zoals zijn vader, vooral boerenklanten nog aan huis in Hamont en omliggende dorpen.

Foto genomen in 1905. In eerste huis links woonde Gerard Joosten-Meurkens (de oorspr. bouwer was Hendrik Jan Eijcken van Den Adelaar, brouwerij die achter het huis lag; tweede huis van links: In den Anker, dan winkel Lamers en woonhuis Lamers. In het huis rechts woonde de familie Derickx-Mulkens (ouders o.a van Hubert Dirkx). De mensen op de foto zijn van de families Feijen, Ballings, Leeten, Mulkens, Derickx, Dirkx. Deze laatste twee namen werden op verschillende wijze geschreven.

In den Keizer
Heeren- Damen- & Kinderkleeding
Hoeden en Klakken
 Fantaisiehemden - Doopartikelen

HUIS LAMERS

Ged. bedrukking van een papieren zak, voor levering o.a. van hoeden en klakken.
 In hun winkelierstijd verkochten ze ook: koffie, tabaksartikelen, waspoeder,
 kruidenierswaren, zuivelproducten, drank

Jupke Justen, Jentje Lamers, Bert Bonnen: het waren de drie van ouds bekende stoffenhandels in de stad. Alle drie hadden ze een band met de vroegere teutenhandel. Hun zaakvoerders zijn overleden en op de plaats van hun handel staan nu moderne gebouwen.

6 dec 1904

Jb. Koster's.

5 handdoeken st 50ct	250	250
24 re taal Ka toe 115ct	125	125
2 re volring d 48ct	96	96
23 Januarius 1905		
27 re bl doek 100	287	287
29 re perit stoffe 70ct	175	175
6 re gekl tijde 95ct	570	570
7 feb 1905		
44 re gekl Kam gare 1126	15.30	

Op de "pof" kopen was vroeger heel gebruikelijk. Hier een fragment vanaf 6 dec. 1904.

CORSET O.G. 7037

Bruxelles, le 19/11/32

BUREAUX: AVENUE CLÉMENTEAU, 24
ATELIERS: RUE BROGNIEZ, 32

MARQUE DÉPOSÉE

Manufacture du Corset breveté
"Le Compressif"

Henri Godtfridois

1er PRIX MÉDAILLE D'OR
BRUXELLES 1907
1er PRIX MÉDAILLE D'OR
SAND 1913

TÉLÉPHONE 2197.05
COMPTE CHÈQUES 102.85

REGISTRE DU COMMERCE
BRUXELLES N°8310

Monsieur Camers
H. Hoogstraet Hamont

Modèle breveté n°226.280

Pour vente et livraison des marchandises suivantes expédies à ses risques
et périls payables en cette ville au comptant, sans escompte.
L'autorisation de régler par traite ne constitue qu'une facilité de paiement et n'empêche
aucune réquisition à la clause que Bruxelles est le lieu de paiement.
Les paiements ne sont valables que contre ma signature.

QUANTITÉS	Les Corssets sur mesure ne se reprennent en aucun cas.	PRIX	TOTAUX
1	Cost. Compressif		62.75
1	"	57.50	57.50
		65.25	120.25

In 1932 nog altijd in het Frans opgestelde facturen. Overigens een mooi lettertype.

Bronnen:

R.A.Hasselt en Doc.Centrum v/d Kring: Gichten v/d Hamonter Schepenbank en losse stukken.

Notariele akten.

Familie-archief Kinderen Lamers-Philippen (Doc.Centrum van de Kring).

Parochieregisters en Burg.Stand Hamont-Achel, Budel en Weert.

Kadaster: leggers en plannen.

Illustratie: plan "Stad" sectie B.

Foto Hoogstraat rond 1900.

Idem 2004.

Fotokopie 'Los stuk 18.09.1778'.

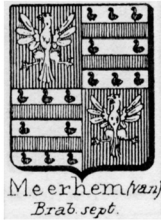
Dokumenten uit archief Lamers.

Bidprentjes o.a. Adam Boelaers.

Foto: opgraving in tuin Lamers.

Oude facturen: Leeten / Hackman / Lamers i.v.m. stoffenhandel.

Diederik van Merheim, heer van Achel, Hamont en Lille Schuurmans Mathieu

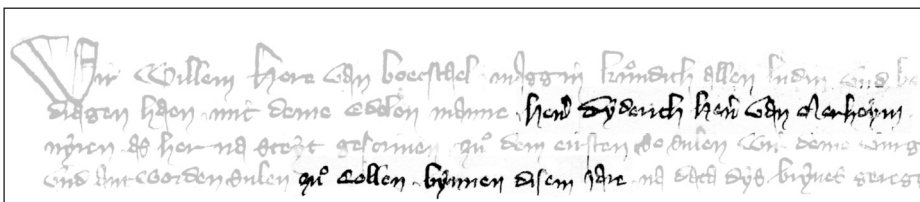

In 1350 huwde Maria, de dochter van Willem III van Boxtel met Diederik, heer van Merheim. Wie was nu deze heer van Merheim en waar was dit Merheim gelegen? Wat betreft de plaats Merheim hebben we een drietal mogelijkheden gevonden:

- Meerheim, een gehucht van Nijmegen;
- Merum, een kasteel ten zuiden van Roermond, in de gemeente Herten;
- Merheim, een heerlijkheid nabij Keulen, nu een voorstad van Keulen.

Dank zij een akte uit 1350 vonden we de oplossing. In de betreffende akte bepaalt Willem, heer van Boxtel, de bruidschat die hij aan zijn dochter en haar toekomstige man schenkt. De akte is opgesteld in het Duits en gedateerd op zondag na Sint-Servaas in het jaar 1350 (ergens midden in mei).

Willem schenkt aan het echtpaar vijfduizend Keulse Mark. Letterlijk staat er in de akte: “...so sulen wir deme vürgenamte heren Dijderich mit unser doegter Marien gheven vfunf dusint marc Colz payement..”.

Dit is een enorm bedrag. Een Keulse Mark was gelijk aan 240 penningen of 15 groten. Als men dan bedenkt dat een hoen de waarde had van 6 penningen¹ en Diederik ontving zomaar 1,2 miljoen penningen. De betaling zal geschieden binnen de stad Keulen en wel binnen het jaar.

“ ... sulen zu Collen bijnnen disem jare na dach dys brijves gereggent as sulg gelt as zu Collen genge uns gheijve iszu der zeijt der bezalijngen.... ”

Indien dit niet gebeurt, hebben Diederik en zijn vrouw recht op een jaarlijkse rente van 500 Keulse Mark en dit zolang totdat de vijfduizend mark betaald is.

Om deze belofte kracht bij te zetten stellen een aantal adellijke heren zich borg. Het zijn Godefried, heer van Dalenbroek², Hendrick van Boxtel, heer van Oijen³, Gerard van Boxtel, kanunnik te Munster, Willem van Boxtel, broer van Maria, Lodewijk heer van Diepenbeek, Willem heer van Wijvelhoven, Gijselbrecht heer van Hoeps⁴, Gerard van Rummen, heer van Kwaadmechelen en Johan Roover. De meeste van deze heren waren familielid van Willem van Boxtel, doch sommigen waren ook verwant aan Dierick van Merheim, zoals Godfried van Dalenbroek.

Ook werd in de akte bepaald wanneer één van de voorwaarden niet vervuld werd, Dierick van Merheim kon eisen dat Willem van Boxtel of een afgevaardigde van hem zich als gijzelaar zou stellen totdat de voorwaarden vervuld werden. Deze gijzelaar moest op kosten van Willem van Boxtel ondergebracht worden in een goede herberg in Roermond. *“.....zu Rormunde in varen leisten in eijne ersame herberge die uns van heren Dijderich of sijne boden gewist wurde...”* .

Dank zij deze akte kunnen we nu bepalen waar Merheim ligt. Alles wijst erop dat het gaat om Merheim nabij Keulen. Zo wordt de borg betaald in geld, gangbaar te Keulen. Ook wordt het bedrag betaald te Keulen. Het kasteel Merum onder Roermond behoorde tot de heerlijkheid Dalenbroek en daar was Godfried van Dalenbroek heer. Nu we bepaald hebben om welk Merheim het gaat wordt het gemakkelijker om te bepalen wie Diederick van Merheim nu juist was. In 1350 was Johann heer te Merheim. Hij trouwde met een zekere Truteland en stierf rond 1367. Zij waren de ouders van Diederick. Johann van Merheim op zijn beurt was een zoon van Johann I von Heinsberg, heer van Löwenberg⁵. Hij was tweemaal gehuwd, de eerste

maal met Gisela von Falkenstein-Münzenberg en de tweede maal met Mechtild von Meisenburg. Hij zelf was een zoon van Heinrich von Sponheim, heer van Blankenburg en Löwenburg en van Agnes van Heinsberg. Deze familie von Sponheim was afkomstig van het Midden-Moezelgebied en de Hünseruck. Afstammelingen van deze familie vindt men terug over gans Duitsland, de Nederlanden en Noord-Frankrijk. Alle grote adellijke geslachten van Duitsland tellen leden van de Sponheim familie onder hun voorouders. Men vindt ze terug tot in Oostenrijk en Hongarije.

In 1350 huwde dus Diederik van Merheim met Maria van Boxtel. Maria was de tweede in opvolging van haar vader Willem III van Boxtel. De eerste opvolger was haar tweelingbroer Willem. In 1356 overleed echter deze Willem, en Maria en dus ook haar man Diederik werden de opvolgers van Willem III van Boxtel. Zij erfden de leengoederen die haar broer bezat. Deze erfenis werd door een akte van keizer Karel IV bekrachtigd⁶. De akte werd te Praag op 29 april 1356 opgesteld. Hierdoor werd Diederik van Merheim ook heer van Achel, Hamont en Lille. Al op 25 januari 1357 bevestigde de nieuwe heer de inwoners van Hamont, Achel en Lille in hun oude rechten, in het bijzonder het recht om bij de Bank van Vlijtingen in beroep te gaan⁷. Opvallend in deze oorkonde is dat er nog geen sprake is van “Grevenbroek”. Het in beroep gaan bij de bank van Vlijtingen was typisch voor de domeinen die afhingen van of hun oorsprong hadden in het Sint-Servaaskapittel van Maastricht. In 1401 werd Grevenbroek juridisch ondergebracht bij het graafschap Loon en was hoger beroep alleen maar mogelijk bij het Hof van Vliermaal.

Diederik en Maria bleven echter niet lang eigenaar van het domein Hamont-Achel-Lille. Op Sinte Gerioensdag (17 augustus) van het jaar 1360 tuigden de schepenen van de schepenbank van Hamont dat Diederik en Maria het domein verkocht hadden aan ridder Jan van Hamal⁸. In de akte staat letterlijk: “...*hebben erflic op ghedraghen*

her Janne, here van hamele riddre die alinghe heerlicheit van hamont, Achel en Lille dats teverstaen die hoeghe en leghe gherichten, voir een eyghen erve en als een volboden erve... ”. Deze schepenbrief is het oudst gekende geschrift afkomstig van de schepenbank van Hamont. Jan van Hamal en Diederik van Merheim hadden een gezamenlijk familielid en waren dus geen onbekenden voor elkaar.

Door deze verkoop eindigde dus de periode van de van Buxtels als heer van het domein Hamont-Achel-Lille. Zij evolueerden van voogd van het domein tot heer van het domein. Deze periode overspant meer dan een ganse eeuw vanaf 1257 tot aan de verkoop in 1360. De heren van Buxtel hebben diepe sporen nagelaten in onze gemeenten. Zelfs in de latere eeuwen -op een kaart uit het dossier over de grensbetwisting tussen Achel en Hamont van 1606- wordt het kasteel van Grevenbroek nog aangeduid als *“t huys van bocxtel genaempt grevenbroeck”*⁹. In een volgend artikel zal ik verder ingaan op de relatie tussen Dierick van Merheim en de nieuwe heer van Hamont-Achel-Lille, Jan van Hamal.

Eindnoten

¹ *’s Hertogs tienduizend Bunders, het cijnsboek van de hertog van de Meijerij van den Bosch, 1340*

² *Dalenbroek nabij Roermond*

³ *Oijen, ten Noorden van Oss, N.-Brabant of ten zuiden van Tegelen, Ned. Limburg*

⁴ *Hoeps = Haps ten zijden van Cuijk*

⁵ *Löwenberg is gelegen in het Siebengebirgte aan de Rijn*

⁶ *Rijksarchief De Bosch, dossier Cuypers van Velthoven 1320 – 1870, akte 873*

⁷ *Rijksarchief Hasselt, fonds Grevenbroek, onuitgegeven*

⁸ *Rijksarchief Luik, Oorkonde Collegiale St. Jan de Evangelist. Uitgegeven door Moors 1952, nr. 39. Een afschrift in RA Luik, Conseil Privé, nr. 2926*

⁹ *Rijksarchief Hasselt, Hamont, losse stukken, anno 1606*

De lotgevallen van onze jongemannen van 16 tot 30 jaar tijdens Wereldoorlog II

Lambert Stevens

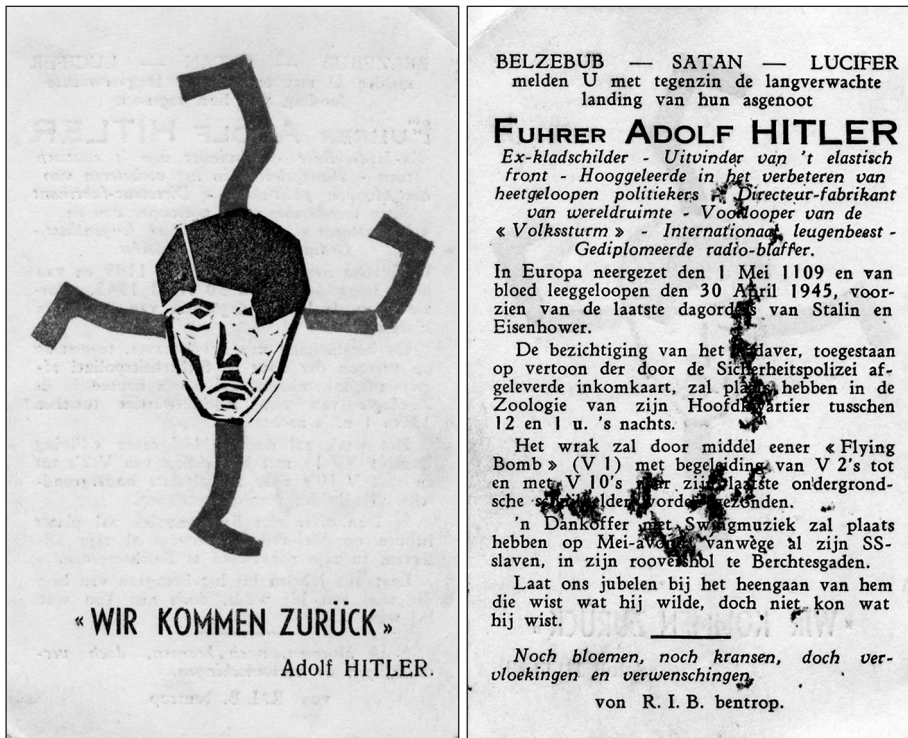
1. Wat ging er vooraf?

In Duitsland:

Bij de verkiezingen van mei 1928 kon de NSDAP (Nationale Socialistische Duitse Arbeidspartij) slechts met 12 afgevaardigden in het parlement zetelen. Bij de voortijdig uitgeschreven verkiezingen voor de Rijksdag op 14 september 1930 waren er in Duitsland al meer dan 4 miljoen werklozen en bevocht Hitlers NSDAP een beslissende doorbraak. Zij waren al met 107 zetels vertegenwoordigd, en bij de verkiezingen van de zomer 1932 kon de NSDAP haar stemmenaantal verdubbelen. 230 nationaal-socialisten en 89 communisten samen met een «negatieve meerderheid» verlamden het parlement.

De 85-jarige president von Hindenburg, benoemde de voorzitter van de sterkste partij, Adolf Hitler, tot Rijkskanselier. Binnen de kortste keren en zonder enige scrupules ruimde Hitler alle democratische instellingen van de Republiek Weimar uit de weg. In plaats daarvan kwam de dictatuur van het Derde Rijk.

Toen von Hindenburg een jaar daarna op 2 augustus 1934 overleed -hij was de tweede en tevens laatste president van de Weimar-Republiek en opvolger van Frederich Ebert- verenigde Hitler het ambt van president met dat van Rijkskanselier in één persoon. Als Führer en Rijkskanselier liet hij nog dezelfde dag de Reichswehr de eed van trouw aan hem zweren. Nu kon hij alleen heersen. In plaats van de grondwet van de Weimar-republiek kwam de wil van de Führer, de Leider. Om de wil van de Führer door te zetten creëerde Hitler de Geheime Staatspolitie (Gestapo) en de SS als bijbehorende machtsmiddelen.

Voor- en achterzijde van een spotprent

In Europa door Duitsland:

1935: Het Saargebied komt na een volksstemming terug naar Duitsland.

7-3-1936: Duitse troepen trekken het Rijnland binnen.

Het Facisme kon zich slechts in twee grote Europese rijken -Italië en Duitsland- de asmogendheden, realiseren.

1937: Alliantie met Italië gesloten en gezamenlijk geïntervenieerd in de Spaanse Burgeroorlog, van 18-7-1936 tot 1-4-1939, Italiaanse troepeneenheden en Duitse Luchtstrijdkrachten.

12-3-1938: Oostenrijk door Hitler ingelijfd (Anschluss).

Toen Hitler na de Anschluss met Oostenrijk dreigde de Sudeten-Duitsers met geweld binnen het Rijk te halen, kwam op 29 september 1938 de Conferentie van München. Met het oog op het dreigend

oorlogsgevaar willigden ook Frankrijk en Engeland de eisen van Hitler in. Tsjecho-Slowakije werd gedwongen de Sudeten-Duitse gebieden af te staan. Voor het laatst behaalde Hitler, in zijn buitenlandse politiek, een diplomatiek succes.

1939: De rest van Tsjecho-Slowakije werd door Duitsland ingelijfd.

1-9-1939: Duitsland valt Polen binnen; Groot-Brittannië en Frankrijk verklaren Duitsland de oorlog.

21-9-1939: Duitsland sluit een niet-aanvalspect met Rusland.

28-9-1939: Duits-Russisch verdrag tot verdeling van Polen.

9-4-1940: Duitse troepen vallen Noorwegen en Denemarken binnen.

10-5-1940: Groot Duits offensief tegen Nederland, België en Frankrijk. De Wereldoorlog II was begonnen.

2. Op tocht.

Op 10 mei 1940 werd onderstaande bericht aan de jongemannen van 16 tot 30 jaar meegedeeld:

Iedere jongeman van die leeftijd is nu tachtiger en heeft zijn eigen verhaal. Het spreekt vanzelf dat die verhalen niet gelijkluidend kunnen zijn en dat de jongemannen zich alle details na 64 jaar niet meer kunnen herinneren. Ik vertel dus alleen wat ik heb meegemaakt, in zover ik het mij herinner

Wij moesten dus naar Ertvelde. Volgens het verklarend woordenboek van J. Verschueren s.j., uitgave 1937 ligt Ertvelde in de provincie Oost-Vlaanderen. Het heeft een oppervlakte van 1812 ha en 3948 inwoners. Er is landbouw en chemische nijverheid met 679 arbeiders. Het is gelegen 15 km ten noorden van Gent en 9 km ten zuiden van de Nederlandse grens.

Alle jongemannen van meer dan 16 jaar en minder dan 30 jaar werden dus verplicht om zich naar Ertvelde te begeven. De bedoeling was vanuit Ertvelde de weg voort te zetten naar Frankrijk om daar een militaire opleiding te krijgen en daarna ingezet te worden tegen de Duitsers. Mijn broer Jef was op 31 maart 16 jaar geworden en hij moest dus ook mee. Ik was 17 jaar en studeerde op 10 mei 1940 aan de normaalschool te Mechelen-aan-de-Maas. Bij het uitbreken van de oorlog werd de school gesloten en werden de studenten naar huis gestuurd. Er was geen openbaar vervoer meer. Er zat niets anders op dan maar te voet te vertrekken. Na het pakken van enkele spullen vertrokken we naar As. Wonder boven wonder, stond daar een autobus op de weg naar Bree geparkeerd. We waren met een groepje van drie van Hamont: Paul Poelmans; Gerard Kums en ondergetekende. We mochten mee tot Bree. Van hieruit gingen we te voet verder. In Lozen werden we tegengehouden door Belgische soldaten. Na controle van onze identiteitskaart mochten we verder. We staken de Zuidwillemsvaart over via de bovenzijde van de sluisdeuren.

Thuis aangekomen las ik de oproepingskaart om te vertrekken naar het verzamelpunt: Ertvelde. 's Anderendaags vertrokken mijn broer Jef, mijn vriend Gerard Kums en ik per fiets naar Ertvelde. In Neerpelt was de brug over het Maas-en Scheldekanaal stuk. Een weinig verder lag de spoorwegbrug in het kanaal. Met de fiets op de schouder kon men

heel voorzichtig oversteken. Vanuit Neerpelt fietsten we verder. Tegen de avond kwamen we in Wiekevorst, een gemeente in de provincie Antwerpen achter het Albertkanaal. De dag daarna vertrokken we vanuit Morkhoven, een buurgemeente van Wiekevorst, per trein naar Antwerpen. Onze fiets konden we in de pakjeswagon meenemen. We waren niet alleen. Met ons reisden vele andere opgeroepen jongens en ook vluchtelingen. Van Antwerpen ging het naar Gent, waar Belgische soldaten ons vroegen of we al Duitsers gezien hadden. Vanuit Gent ging de tocht naar het verzamelpunt Ertvelde. Daar werden we ondergebracht in de leegstaande schoolgebouwen. Enkele dagen later moesten we naar Roeselare vertrekken. Daar werd onze identiteitskaart genoteerd en moesten we onze fiets in de brouwerij Rodenbach achterlaten. Ik heb die fiets nooit meer teruggekregen. In Roeselare stapten we op de trein. Met horten en stoten reed deze richting Frankrijk. Met ons reisden ook Belgische officieren mee. Voor Boulogne stopte de trein en moesten we uitstappen. De officieren zeiden: trek uw plan.

Wat was er dan gebeurd? De Duitse tankeenheden staken al op 13 en 14 mei de Maas in Dinant en Sedan over. Ze bereikten op 20 mei de Somme in Abbéville. Daardoor was het Franse leger in België omsingeld.

Leopold III bracht zijn leger tot achter de Leie terug om de aftocht en de inscheping van de Britten te dekken. Het Belgisch leger leverde toen- tot volkomen uitputting- de laatste slag.

Om een echt bloedbad onder de drie miljoen burgers die tot achter het front gevlucht waren, te vermijden capituleerde de koning op 28 mei. Hij weigerde echter een wapenstilstand te ondertekenen. Gevolg! Voor de jongemannen van 16 tot 30 jaar ging de tocht naar Zuid-Frankrijk niet door. Zij waren verplicht om naar hun woonplaats terug te keren. Wij kwamen in een groepje van ongeveer 15 man van Hamont terecht. Enkele namen herinner ik mij nog: Gerard Verhees, Henri Janssen, Jef en Gerard Rooijmans, Paul Kelders, Steensels en Gielen en Willekens van het Lo.

We zwierven in Noord-Frankrijk richting Belgische grens rond.

Bij de bakkerswinkels stond een plaatje met de woorden: “Pas du pain pour les Belges” voor het uitstalraam. De capitulatie van het Belgisch leger was de Fransen blijkbaar in het verkeerde keelgat geschoten. Langs de wegen richting Duinkerke hadden de Engelsen hun legercamions in de grachten achtergelaten. We vonden er voedsel in, waar we dapper gebruik van maakten. Zo sukkelden we verder naar Gravelines (Grevenlingen). De Engelsen hadden de brug over de vaart laten springen. Gevolg! Vele gekwetsten onder de vluchtelingen. We trokken meer noordwaarts en kwamen in het dorp Grand Fort Philippe aan de Noordzee. Hier bleven we een paar dagen. Er was een soort veerdienst ingericht. Een man nam ons in een roeiboot mee en zo staken we de vaart over. We trokken verder en kwamen in Adinkerke, een dorp op de Franse grens in de provincie West-Vlaanderen. Er waren daar kuilen die dienden als beschutting, gegraven. Want de Duitsers beschoten de Engelsen en omgekeerd.

Vlakbij lag een grote weide waar veel paarden stonden te grazen. Tijdens de artilleriebombardementen werden er paarden getroffen die tijdens een artilleriepauze door de Engelsen soldaten werden afgemaakt. Op een morgen zagen we in de verte een groepje soldaten. “Kijk!” riep iemand van onze groep, “daar heb je de Hollanders!” Hij was mis. Het waren flink gewapende Duitsers. We begrepen er niets van en staken onze handen omhoog en de Duitsers kwamen naderbij. “Wo iest die Engländer?” was het eerste wat ze vroegen. Dat wisten wij natuurlijk ook niet en wezen enkel de richting aan waar de Engelsen vermoedelijk waren. De Duitsers bekeken ons van kop tot teen en zegden: “Ga terug naar jullie moeder!” Dat lieten we ons geen twee keren zeggen en we vertrokken verder België binnen.

In Veurne lag op het marktveld een hoop fietsen. Van de Duitsers mochten we een fiets nemen en zien dat we wegkwamen. We liepen hen voor de voeten en met de fiets ging de tocht sneller. Tegen de avond kwamen we op het grondgebied van de gemeente Deinze. Van een boer mochten we in een koestal slapen. Het vee liep in de weide en de stal was bijgevolg leeg. ’s Morgens om half vijf fietsten we richting Gent,

Antwerpen, Lier, Herentals, Geel, Mol, Lommel, Overpelt en om halfelf waren we in Hamont. We waren drie weken op de dool geweest en heel blij dat we weer terug thuis waren. Het merendeel van de jongemannen was binnen veertien dagen terug thuis. Anderen dwaalden nog maanden door Zuid-Frankrijk waar zij ingevolge de overgave van het Belgische leger niet erg geliefd waren en veel ontbering hebben gekend. Nog anderen die Engeland bereikt hadden, kwamen in de loop van de oorlog in de brigade Piron terecht. Zij zagen België terug met de bevrijding in 1944.

3. Tijdens de bezetting.

In 1943 begon de Duitse bezetter met de verplichte tewerkstelling van de jongemannen geboren in 1919 en 1920. Dezen dienden zich aan te melden bij de Ortskommandantur, Havermarkt te Hasselt, ook gekend onder de naam Werbestelle. Daar werden ze gekeurd en meestal aangewezen voor arbeid in Duitsland. De meesten waren echter niet zinnens zonder meer in Duitsland te gaan werken en doken onder. Regelmatige razzia's en huiszoekingen bleven dan ook niet uit, maar leverden zeer weinig resultaten op. Soms werden jongemannen opgepakt en verbleven enkele maanden in Duitsland om bij hun eerste verlof niet meer terug te keren, maar onder te duiken.

Begin april 1944 werd de Duitse maatregel uitgebreid tot de jongemannen geboren in 1922, 1923 en 1924. Ikzelf viel onder de laatste maatregel. Ik heb me in Hasselt niet laten zien en ben ondergedoken vanaf 5 april 1944 tot 20 september, dag van de bevrijding.

4. Na de bevrijding.

Door al die oorlogsellende hadden we nog niet voldaan aan de dienstplicht in het Belgisch leger, m.a.w.: we moesten nog soldaat worden. Op 11 maart 1946 meldde ik me in Wandre, een dorpje in de provincie Luik. Na een korte militaire opleiding werden we gelast Duitse krijgsgevangenen te bewaken. Deze waren gehuisvest in een barakkenkamp en tewerkgesteld in de koolmijn "La Bonne Espérance."

Onze taak bestond erin de wacht op te trekken bij het kamp en de Duitsers naar en van de mijn te escorteren. Bij het escort waren de Belgische soldaten steeds gewapend. Soms mochten de gevangenen zondagnamiddag naar de bioscoop in Cheratte. Wij moesten gewapend mee.

Dat heeft voor mij zo ongeveer twee maanden geduurd. Toen werd ik overgeplaatst naar het Administratief bataljon van het Ministerie van Landsverdediging te Brussel. Daar heb ik mijn legerdienst volbracht tot aan mijn demobilisatie op 17-1-1947.

Tot slot nog dit: Jacques Lannoy schrijft in “De grote Beslissingen van Wererdoorlog II”:

In de 3500 jaar geschreven geschiedenis is er meer dan 3230 jaar oorlog geweest en maar 227 jaar vrede. W.O.II heeft 2174 dagen geduurd.

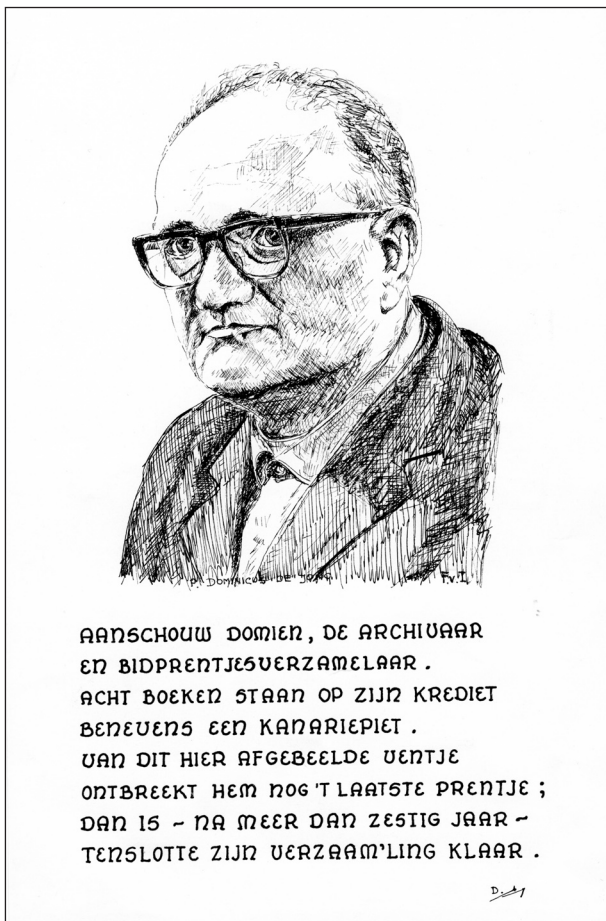
Hij heeft het leven gekost aan 55 miljoen mensen, hetzij 25298 slachtoffers per dag. Het aantal gedode burgers, 28 miljoen overtreft in grote mate het aantal gesneuvelde militairen. Hij telde 35 miljoen oorlogsverminkten.

Addendum: Tijdens een bezoek onlangs aan huis bij Mathieu Steensels, (° 1923), Mulk 27 waren Arnold Vos (° 1923) en Jan Boonen (° 1918) ook aanwezig. Alle drie waren opgeroepen in 1940. Mathieu is niet tot in Ertvelde geweest, maar in de buurt bij een boer blijven hangen. Drie weken later was hij terug. Arnold was samen met zijn broer Rafaël (Jelleke) via Ertvelde tot tegen de Spaanse grens geweest. Intussen was hij Jelleke uit het oog verloren. Arnold is drie maanden weg geweest, Jelleke een maand. Jan Boonen heeft zich nooit gemeld in Ertvelde, maar vond bij een boer in Hooglede (Roeselare) onderkomen. Hij was na drie weken al weer in Hamont. Zij herinnerden nog volgende namen van jongens die ook waren opgeroepen: Harry Sak, Lambert Leijssen, Hendrik Huyers, Jaak en Michel (van Driekske) Jansen, Jan Evers, Don en Willy Schoemans, Harry Hulsbosch, Gerard (Grad) Van Der Looy, Lambert Lamers, Hendrik Boonen, Jaak Gijbels, Toine Gielen en Gerard (Grad) Boonen. (L. Cardinaels)

Pater Domien de Jong

L. Van de Sijpe

Pater Dominicus, in de wereld Jos. W.G. de Jong, werd te Tilburg geboren op 2 januari 1912. Hij trad in 1934 in het klooster van de trappisten te Achel in. Hij werd er priester gewijd op 10 mei 1942.

Heel zijn kloosterleven lang hield hij zich in het bijzonder bezig met historisch onderzoek. Hij wilde naar zijn eigen zeggen in het voetspoor van de andere grote Achelse geschiedvorsers pater Van Lent de klooster- geschiedenis, maar vooral de regionale geschiedenis bestuderen. Daarom legde hij in de loop van zijn kloosterleven een steeds meer indrukwekkende verzameling van documentatie aan: originele historische documenten, kopieën van historisch archiefmateriaal uit binnen- en buitenlandse archieven, fotoarchief, historische en 'heemkundige'

bibliotheek en in het bijzonder een bidprentjesarchief.

Pater Domien publiceerde ook regelmatig. Eerst in 1946, wanneer hij samen met pater E. Mikkers het gedenkboek voor 100 jaar Achelse

Kluis samenstelde en vooral in de jaren 1970, wanneer hij de klooster-geschiedenis van de oude Achelse Kluis en de trappistenabdij beschreef in enkele artikels en boeken.

Pater Domien de Jong overleed in de Achelse Kluis op 23 december 1989.

Ere-gouverneur Vandermeulen, pater Domien de Jong, kabinetschef Daniels, Abt Emmanuel Van Gassel

De heemkundige bibliotheek van pater Domien de Jong.

Sinds enige tijd is de privé-bibliotheek van pater Domien de Jong samen met het bidprentjesarchief overgedragen aan de Hamont-Achelse VZW. Documentatiecentrum Dr. Bussels.

De privé-bibliotheek van pater Domien is wat men een typische heemkundige bibliotheek noemt. Hij heeft deze samengesteld in de periode 1960 tot 1986. Veel boekwerken werden hem door vrienden en kennissen geschonken, maar ook een groot gedeelte werd door hem aange-

kocht. Hij kreeg daarvoor van de toenmalige Vader abt een budget toegewezen.

Pater Domien argumenteerde steeds dat hij de ‘heemkundige’ bibliotheek nodig had om zijn kluisgeschiedenis te kunnen schrijven: de oude Achelse Kluis van de eremieten en de nieuwe Achelse Kluis van de trappisten. Hij had daarom in handbereik vele lokale dorpsmonografieën en algemene historische werken.

Na de dood van pater Domien werd uit voorzorg zijn privé-bibliotheek ondergebracht in de reserve van de abdijbibliotheek.

In 1999 dan werd beslist om het bidprentjesarchief weer te vervolledigen met de oorspronkelijke bibliotheek van pater Domien. Tenslotte verwierf de VZW Documentatiecentrum Dr. Bussels in 2004 de bibliotheek samen met het bidprentjesarchief.

Een blik op de inhoud en waarde van de heemkundige bibliotheek van pater Domien

Wie het leven en de persoonlijkheid van pater Domien bestudeert of kent, is niet verwonderd over de samenstelling en de rijkdom van zijn bibliotheek. Al vanaf het begin van zijn kloosterleven in Achel was hij vervoerd door de eigen roots van zijn nieuw tehuis. In 1946 was hij de voornaamste medewerker van pater E. Mikkers, de redacteur van het gewaardeerde gedenkboek, verschenen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de Achelse Kluis.

In de jaren 1950 concentreerde hij zich volledig op het verzamelen van documentatie over het klooster van de eremieten (de oude Achelse Kluis) en dat van het franciscanessenklooster eveneens in Achel gelegen. Hij vermoedde terecht dat dit nonnenklooster een belangrijke invloed uitoefende op de stichting en de inrichting van het eremietenklooster (gesticht in 1685).

Rond 1960 werd zijn historische interesse nog verder verruimd en onderzocht hij ook de geschiedenis van Hamont en Achel en wijdde hij studies aan Heeze, de grenskapellen en de geschiedenis van Borkel en Schaft.

Tenslotte sloot hij zijn studiewerk af met de uitgave van wat hij later zijn 'trilogie' noemde: een nieuwe geschiedenis van de Achelse Kluis verschenen in 1973; een uitgave van de eremietenregels van de Achelse Kluis verschenen in 1974 en tenslotte een biografie van de stichter van de Achelse Kluis, Peter van Eynatten dat in 1986 gedrukt werd. De bibliotheek is vanuit deze invalshoeken opgebouwd.

In 1982 liet pater Domien zijn collectie door een Nederlands expert, A. Geuns uit Tilburg algemeen taxeren. Zijn beoordeling is niet zo positief. De bibliotheek zelf, de verzameling van ca 1400 boeken kreeg geen hoge quotering. De expert argumenteert: "van ongelijke waarde" of "weinig echte zeldzaamheden" en "een deel van deze collectie zal al aanwezig zijn in de abdijbibliotheek".

Medewerkers van het bidprentjesarchief

Het is inderdaad een feit dat heel wat werken van pater Domien ook in de abdijbibliotheek aanwezig zijn. Domien kocht onafhankelijk van de abdijbibliotheecaris aan. Soms leidde dat tot verwarring en werden bijv.

bepaalde tijdschriften door geen van beide gekocht omdat de een meende dat de ander de reeks besteld had.

Na de dood van pater Domien werd zijn bibliotheek niet meer aangevuld, wat de huidige waarde sterk vermindert.

De verzameling van ca 3000 brochures en overdrukken kreeg een betere beoordeling: “een zeer waardevolle collectie over de lokale geschiedenis”, deze zou in zijn geheel bewaard moeten blijven.

A. Geuns beoordeelde ook de andere collectieonderdelen: de verzameling bidprentjes schatte hij op 700.000 stuks; het archief, ongeordend en nogal dispaat, werd niet beoordeeld. De verzameling voorwerpen vond hij beperkt en onevenwichtig. Sommige zaken hiervan kwamen wel in aanmerking voor conservatie, bijv. in een streekmuseum, besloot hij.

Vandaag heeft de privé-bibliotheek van pater Domien nog steeds een waarde. In de eerste plaats is zijn bibliotheek een nog ‘levende getuige’ van pater Domien zelf.

Anderzijds bevat zijn bibliotheek geen spectaculaire stukken en zal het de aandacht van de specialisten niet trekken. Maar voor menig heemkundige uit de streek levert de bibliotheek verrassingen op en zou het regelmatig bezocht en geconsulteerd kunnen worden.

Het grootste nadeel daarbij is dat, zoals al vermeld, de bibliotheek na 1988 niet meer aangevuld werd. Maar door de integratie van deze bibliotheek in de bestaande van de VZW Documentatiecentrum Dr. Bussels ontstaat een vrij ruime en interessante grensoverschrijdende heembibliotheek Limburg/ Noord-Brabant.

Enkele opvallende titels uit de bibliotheek van pater Domien

Welvaarts, Postel's biografisch woordenboek (1892)

Frenken, Helmonds Verleden, 2 delen (1928)

Cornelissen, Bergen op Zoom (1923)

Beerstecher, Bergen op Zoom (1895)

Sasse van Ysselt, Oorkonden Rixtel (1920)

Smits, Geschiedenis van Eindhoven (1887)
Panken, Geschiedenis van Bergeik (1900)
Munster, Geschiedenis van de congregatie van Heythuizen (1910)
Coenen, Limburgsche Oorkonden, 4delen (1932)
Juten, Cartularium van het begijnhof van Breda (1910)
Ouwerling, Geschiedenis van Deurne, Liesel, Vlierden (1933)
Broeder Max, Geschiedenis van Tessenderlo (1960)
L. De Wachter, Repertorium van Vlaamsche gouwen en gemeenten,
6 delen
J. Weyns, Volkshuisraad in Vlaanderen, 4 delen (1974)

In de bibliotheek bevinden zich enkele oude drukken:

Zo is er een exemplaar van Mantelius, *Historia Lossensis* uit 1717 dat de oude geschiedenis van de Belgische provincie Limburg behandelt. Het exemplaar bevond zich oorspronkelijk in de abdijbibliotheek en is afkomstig uit het kerkarchief van Hamont. Ca 1900 heeft de toenmalige deken C. Reyners zijn bibliotheek aan de Kluis geschonken en zijn ook enkele stukken uit het kerkarchief per ongeluk hierbij gevoegd. Een zeldzaam exemplaar is een drukwerk uit Den Bosch: *Reglement voor de huyshouding en finantie*, van Eersel, Duyzel en Steensel, gedrukt in 1767.

Een ander beroemd boek is Sanderus, *Verheerlijkt Vlaanderen* uit 1735 in 3 delen, waarvan pater Domien een facsimileherdruk bezat.

Tot slot vermelden wij nog enkele handschriften: in de eerste plaats pater Domiens eigen werk, zoals de uitgave van de rekeningenboeken van de Achelse eremieten of van de Achelse nonnen (18de eeuw).

Een ander handschrift betreft de kloostergeschiedenis van de Achelse Kluis, in een schitterend handschrift uitgevoerd door pater Robertus van Lent. Ook dit stuk hoort niet thuis in de privé-bibliotheek van pater Domien. Het is naar zijn oorspronkelijke plaats in het abdijarchief teruggebracht. Voor pater Domien echter was dit werk van zijn voorganger een belangrijke inspiratiebron.

Het bidprentjesarchief van de Achelse Kluis

In 1956 startte pater Domien de Jong met het aanleggen van een verzameling bidprentjes, na een bezoek aan het rijksarchief van Den Bosch en een gesprek daar met een collega-archivaris. Zijn eerste telling bedroeg 8662 stuks. Bij de latere tellingen was hij de eerste jaren zeer nauwkeurig: 11697 eind 1956; 17925 op 30 juni 1957; 31746 op 31 december 1957 en 35909 op 12 maart 1958. Na drie jaar had hij al een verzameling van ongeveer 150.000 prentjes. Hij kreeg van zijn overste een ruim lokaal in de werkplaatsen ter zijner beschikking en kon aldus zijn verzameling naar hartenwens uitbreiden en inrichten. Hij stuurde regelmatig omzendbrieven naar schoolinstellingen of particulieren, hij plaatste advertenties in regionale bladen, het parochieblad; hij stond in interviews toe in de pers. Een school uit Lier stuurde hem eens een pak van 40 kilo: liefst 30.000 prentjes. Vanaf 1960 verzond pater Domien ook speciaal daartoe ontworpen prentbriefkaarten naar instellingen maar ook naar particulieren om zijn collectie steeds meer aan te vullen. Een belangrijke leverancier werd de Limburgse gouverneur Roppe. Ook kloosterlingen, pastoors, kosters en begrafenisondernemers werden aangeschreven. Aanvankelijk bestond de verzameling vooral uit Belgische prentjes maar na verloop van tijd richtte pater Domien zich meer en meer op de Nederlandse markt. In 1961 liet hij zelfs het volgende bericht opnemen in het Noordhollands Dagblad: “Wie herinneringsplaatjes naar mij wil opsturen, doet er een goed werk mee, want de namen van alle overledenen zijn daardoor in mijn misgebeden gebundeld en op die wijze direct in de eeuwige memorie opgenomen.”

En zo nam het aantal prentjes spectaculair toe.

In 1961 bestond de collectie uit ongeveer 220.000 prentjes; 300.000 in 1966, 400.000 in 1968, in 1971 ongeveer 500.000; in 1982 al 700.000. Het resultaat is dat de verzameling nu uit iets meer Nederlandse dan Belgische prentjes bestaat.

Vanaf het einde van de jaren 1960 en tot het overlijden van pater Domien hebben verschillende instanties en medewerkers geholpen aan de ontsluiting van dit bidprentjesarchief. Het eerst hielp een afdeling

Kempen- en Peelland van de NGV aan de alfabetische ordening van het archief. Later werden meerdere vrijwilligers aangetrokken en in het eind van de jaren 1980 werden er enkele arbeiders van de gemeente Hamont-Achel ingezet, onder het statuut van het BTK-project.

De betreurenswaardige historie van de plundering van de collectie.

Al tijdens de verzamelperiode van pater Domien werden talloze prentjes gestolen. Het toezicht bij de consultatie van de prentjes was haast onmogelijk te organiseren en meerdere bezoekers profiteerden van zijn gastvrijheid. Erger werd het na zijn dood in 1989. In die periode gingen tienduizenden prentjes verloren door malafide ‘handelaars’ die op de typische devotionalia-beurzen opereerden.

In het begin van de jaren 1980 schatte pater Domien zijn collectie op 700.000. Bij zijn dood was deze nog meer uitgebreid, maar een nieuwe telling in 1995 bracht de verzameling slechts op ongeveer 500.000 stuks. In 1999 werd de collectie gelukkig nog aangevuld met een nieuwe grote schenking van Hendrik Verhegge waardoor het geheel nu waarschijnlijk weer ca 750.000 stuks kent.

Nog betreurenswaard is het verlies van de oudste prentjes. Van de kleine verzameling gekleurde santjes (17de en 18de eeuwse heiligenprentjes zonder tekst) schiet niets over. Van de oude handgeschreven bidprentjes al evenmin. Het door een Rotterdammer geschonken ingekleurd prentje uit 1718, een bidprentje voor een zekere Boetekens, lange tijd het oudste prentje uit Dominicus’ verzameling, is verdwenen. Ook de rouwprentjes van Guido Gezelle, Felix Timmermans, koningin Maria Hendrika van België, Karel I van Oostenrijk en nog ‘bekenden’ zijn in privé-handen geglipt. Gedachtenisprentjes van alle pausen, kardinalen, aartsbisschoppen en andere beroemdheden uit de eerste helft van de 19de eeuw zijn spoorloos.

De uiteindelijke inrichting van het bidprentjesarchief van de Achelse Kluis.

Uit de vele ontmoetingen van pater Dominicus met collega-verzamelaars en op advies van o.m. de bekende specialist Karel Van den Bergh

is de collectie op verschillende wijzen samengesteld. Het basisonder-scheid van de verzameling betreft de opsplitsing in twee: de prentjes voor en na 1900. Bij de prentjes voor 1900 werd nog eens een driede-ling doorgevoerd. De prentjes van voor 1830 werden in drie mappen verzameld en tellen nu nog 334 stuks. De prentjes tussen 1830 en 1850 werden in twee metalen laadbakjes gestoken en de prentjes uit de pe-riode 1850-1900 bevinden zich nu in 22 houten ladekastjes. De prentjes van voor 1830 werden chronologisch gerangschikt. Alle andere delen zijn alfabetisch gerangschikt.

Naast deze hoofdcollectie werden nog enkele thematische mappen aangelegd:

- * een reeks pausen en kardinalen
- * een reeks bisschoppen uit Nederland en één uit België
- * een reeks priesters en broeders uit de (eigen) Achelse Kluis
- * een reeks begijnen of bewoners van een begijnhof
- * een omslag Belgische koninklijke familie
- * een reeks oud-strijders uit WO I en één uit WO II
- * een reeks van gedeporteerden, gefusilleerde en geïnterneerde personen in 1940-1945
- * een reeks West-Vlaamse emigranten naar Amerika
- * een reeks van pauselijke zoeaven (het bewaarde album bevat enkel kopieën)

Bewaringstoestand van de collectie bidprentjes.

Het grootste gedeelte van de collectie werd steeds in goede omstandig-heden bewaard in een ruime en weinig verlichte plaats, afgescheiden van het kloostercomplex.

Alleen de oudste verzameling in drie mappen en de bijzondere thema-tische verzamelingen werden door onbedachtzaamheid en gebrek aan kennis in slechte omstandigheden bewaard. Om de collectie o.m. voor diefstal te behoeden werden de oudste exemplaren in albums ingeplakt met zeer kleverig plakband en dan nog eens in plasticfolie dichtgebrand. Bij de overdracht eind oktober 2004 werden al deze exemplaren minu-tieus losgemaakt en voorlopig in een gewone lade opgeborgen.

De reeks van Belgische en Nederlandse bisschoppen werd op een gelijkaardige manier ingeplakt maar heeft nog meer schade ondervonden, daar het papier van de grotere oplagen voor deze bekende hoogwaardigheidsbekleders dikwijls van mindere kwaliteit was. Nog erger is de bewaringstoestand van de oudste rouwbrieven (van voor 1900). Zij werden in 14 fotoalbums, het type met kleverig onderblad en plastic bovenblad, samengebracht. Zij zullen op termijn voor zover mogelijk gerestaureerd moeten worden.

JESUS, MARIA, JOSEPH.

—
Bid voor de Ziel van Zaliger
HENRICUS
BOSMANS,
Weduwnaer van
CATHARINA-ELISABETH ELENS,

Denwelken, voorzien met het H.
Sacrament van Boete, schielijk in den
Heer overleden is te Beeringen, den
16 meert 1839, in den ouderdom
van 73 jaren.

R. I. P.

Binnen myn huys wandelde ik in de onschuld
myn harten, niets hetgeen onregt was, stelde
ik voor myn oogen; de overtreders haette ik.
Ps. 100, 2 en 3.

De dood, ó mensch, verwacht U overal:
is 't dat gy dan wys zyt, zoo verwacht haer ook
op alle plaatsen.

S. BERN. 3. H.

Jeunus, Maria, Joseph.
Bid voor de Ziel van Zaliger mevrouw
MARIA - ALEXANDRINA
DE LUESEMANS
ECHTGENOOT VAN DEN HEER
C.-H. VOS,

Welke na eene langdurige ziekte, ver-
sterkt door de HH. Sacramenten der
stervenden, godvruchtig in den Heer
ontslapen is te Hasselt, den 17 july
1847, in den ouderdom van 40 jaren,
3 maenden en 21 dagen.

*Gelukkig is hy, die op de behoefte acht
geeft, want op den dag des ongeluks zal de
Heer hem redden.* Ps. c. 40.

*Macht u vrienden door de aelmoesen, opdat
gy, stervende, moogt opgenomen worden in de
ewige woningen.* Luc. C. 16. V. 9.

DE LYKDIENTEN ZULLEN GESCHIEDEN :
Den 26 July in de parochiale kerk ten 9 uren.
Den 27 dito in de kerk van O. L. V. ten 8 uren.
Den 28 dito in de kerk van het Begynhof ten 8 uren.

HASSELT, TER DRUKK. VAN J. V. FISOULST.

Toekomstig beheer van de collecties.

De collectie van pater Domien de Jong werd op 27 oktober 2004 officieel door de VZW Achelse Kluis overgedragen aan de VZW Documentatiecentrum Dr. Bussels, Wal 18 Hamont-Achel.

De VZW. Documentatiecentrum Dr. Bussels stelt zich door deze overdracht garant voor de beste bewaring en de toekomstige moderne

ontsluiting van dit archief.

In de eerste plaats zal de verzameling terug op orde gesteld worden. De verzameling wordt opnieuw en volledig alfabetisch geordend, behalve de verzamelingen van voor 1900 die behouden blijven zoals ze door pater Domien waren aangelegd.

De beschadigde reeksen zullen in de nabije toekomst gerestaureerd worden, voor zover dat materieel en financieel mogelijk is.

Tenslotte zal ervoor gezorgd worden dat de collectie ontsloten wordt via een gedrukte alfabetische lijst, liefst consulteerbaar via Internet.

De oudste reeksen tot 1900 zullen via scans op korte termijn gedigitaliseerd worden.

Het Documentatiecentrum Dr. Bussels uit Hamont-Achel wenst bovendien de collectie in de toekomst nog verder uit te breiden. Schenkingen, groot of klein zijn daarom nog bijzonder welkom. Men kan deze nog

altijd rechtstreeks bezorgen aan de Achelse Kluis, maar liefst toch aan het adres van de vzw. Documentatiecentrum Dr. Bussels, Wal 18 B 3930 Hamont-Achel, Contact- en info-adres: De Schijf 12 3930 Hamont-Achel 011/447007, email: lukvds@telenet.be
Website : www.hamontachel.be & www.hamontachel.com

Literatuur:

Algemeen

K. Van den Bergh, Bidprentjes in de Zuidelijke Nederlanden (Aurelia Folklorica 2), Brussel 1975.

J. Verspaandonk, Het Hemels prentenboek. Devotie- en bidprentjes vanaf de 17^e tot het begin van de 20^e eeuw, Hilversum 1975.

Ter zaliger nagedachtenis (tentoonstellingscatalogus), Sint-Dimpna- en Gasthuis-museum v.z.w., Geel 1988, 59 pp.

Vroomheid inprenten. Het devotieprentje in al zijn facetten. Gemeentemuseum "Het Markiezenhof" Bergen op Zoom, 1991-1992, 16 pp.

J. Peeters, red., In het Paradijs, devotieprenten van de 15de tot de 20ste eeuw, Sint-Truiden 1988.

De verzameling van de Achelse Kluis

Archief

Gastenboek (van de bezoekers van het bidprentjesarchief van de Achelse Kluis): deel 1 (periode: 1960); deel 2 (periode: 1980).

Briefwisseling 1960-2004: 3 mappen.

Verzameling krantenberichten over bidprentjes en verzamelingen in de Benelux: 2 mappen.

Artikels

(een groot gedeelte van de gepubliceerde kranten- en tijdschriftartikels werd door pater Dominicus gebundeld in documentatiemappen).

D. de Jong, Een praatje over de bidprentjes in de Achelse Kluis, in De .

Tijdspiegel 13 (1958), 3, pp. 68-71.

D. de Jong, Vijf bidprentjes van vier dekens van Hamont, in Limburg 40 (1961), pp. 121-136.

Over Dominicus de Jong

L. Van de Sijpe, 150 jaar trappisten in de Achelse Kluis 1846-1996, Hamont-Achel 1996, pp. 122-123.

L. Van de Sijpe, Uniek archief nonnenklooster Sint-Catharinadal Achel 50 jaar in Achelse Kluis, in Abdijleven 44(2000), pp. 15-19.

Vijfhonderd jaar familiegeschiedenis V.

Henri van Bèr van Koob Stap

Uit het huwelijk Jacobus Dijkmans x Joanna Maria Hendrixx werden vijf kinderen geboren:

a) **Petronella** huwde op 25-jarige leeftijd Peter Jan Willekens, jongste zoon van Henri Willekens en Maria Christina Bierkens. Ze gingen bij haar ouders inwonen en daar werd hun eerste kind Joanna Maria geboren. Op 3-11-1847 huurde zij vanaf 15-3-1848 van Peter Rietmans-Janssen, « ... een pachthoeve gelegen te Hamont gehucht Varkensbosch, be-staande uit een woonhuis en verdere aanhorige gebouwen, hof of tuin, bouwland en weiland hebbende een grootte van ongeveer vier hectare en negentig aren... ». Jacobus Dijkmans bleef borg.¹

Bij de erfdeling in 1858 erfde Petronella van haar ouders o.a. « een perceel bouwland genaemd « het

Swaentje » nummer 454 groot acht en veertig aren. ». Bedoeld wordt sectie C n° 454. In 1862 bouwden ze daar hun boerderij. Hun dochter huwde met de veldwachter Peter Jan Cornelissen en zoon van Cornelis x Maria Elisabeth Drieskens. Beth van de veldwachter huwde op 7-7-1925 met Gerard Martinus Duysters, zoon van Peter Jan Duysters x Anna Maria Hendrixx. Ze verbouwden de hele boerderij en hun zoon Jozef x Magda Loos is de huidige eigenaar en bewoner.

Bid voor de ziel van Zaliger
PETRONELLA DIJKMANS,
gewezene Echtgenoot van
PETER JAN WILLEKENS,
Prefecte der II. Familie
de welke voorzien van de laatste HH. Sacramenten na eene langdurige ziekte zeer verduidig en voorbeeldig verdragen, te Hamont overleden is den 8 Juli 1881 in den ouderdom van 61 jaren.

Gelijk de zon aan den hoogen hemel opgaat tot sieraad der wereld, zoo ook is het aanschijn van eene deugdzaame vrouw het sieraad van haar huis.
Eccli. XXVI. 21.

Zij was eene teedere moeder en de liefde, welke zij hare kinderen toedroeg, sloot de liefde niet uit, welke zij aan God verschuldigd was. II. Greg.

Zij was bij een ieder hoog geacht, omdat zij godvreezend was, en niemand eenig kwaad van haar kon zeggen. Jud. C. 8. V. 8.

Hoe gelukkig, o Maria, zijn degenen die uwen Naam beminnen, zij schrikken niet in het uur van hunnen dood. S. Bonav.

Jezus, Maria, Jozeph, ik geef U mijn hart en mijne ziel.
Jezus, Maria, Jozeph, staat mij bij in den doodstrijd.
Jezus, Maria, Jozeph, mijne ziel rust in vrede bij U.
300 dagen afl. toeroeglijk aan de gelovige zielen.
Zoete harten van Jezus en Maria, weest mijne toevlucht. 300 dagen afaat.

R. J. P.

b) Martina verhuisde na haar huwelijk met Leonard Clauwers, zoon van Gerard Clauwers en Josina Derickx, naar Kaulille. Uit dit huwelijk werden zeven kinderen geboren.

c) Henricus na zijn huwelijk met Elisabeth Goossens trok hij naar de Hork in St.-Huibrechts- Lille. Hij kocht op de Hork een stuk grond van de wed. Van der Meulen Petrus nl. Maria Elisabeth van der Bloemen en bouwde er een woning. Petrus Van der Meulen was griffier van het vredegerecht van Achel en woonachtig in St.-Huibrechts-Lille, aan de Broekkant.

In 1871 verkocht hij het huis met grond aan Pieter Jan Goossens x Leen van St.-Huibrechts-Lille.² Hij bouwde een nieuwe woning op het grondgebied van Hamont: « Onverdeelde Heide » Sectie D 942, ook afkomstig van de wed. Van der Meulen Petrus.

Kinderen en kleinkinderen Van Henricus Dijckmans en Elisabeth Goossens.

I **Henricus DIJCKMANS**, ° op 29-06-1825 te Hamont, + op 18-07-1876 te Hamont,
x op 27-09-1850 te St.-Huibrechts-Lille met **Elisabeth GOOSSENS**, ° op 03-12-1824 te St.-Huibrechts-Lille, + op 23-09-1878 te Hamont, dochter van **Hubert GOOSSENS** en **Hendrika VERLINDEN**.

Uit dit huwelijk:

1. **Jacobus DIJCKMANS**, ° op 19-01-1851 te St.-Huibrechts-Lille, + op 21-03-1914 te St.-Huibrechts-Lille.
2. **Maria Hubertina DIJCKMANS** (zie IIa . 2).
3. **Hubertus DIJCKMANS**, ° op 06-02-1856 te St.-Huibrechts-Lille, + op 07-02-1883 te St.-Huibrechts-Lille.

4. **Peter Joannes DIJCKMANS**, ° op 27-10-1858 te St.-Huibrechts-Lille, + op 23-11-1917 te Hamont, x op 02-06-1883 te Hamont met **Elisabeth Van LISHOUT**, ° op 18-12-1848 te Hamont, + op 02-12-1922 te Hamont, dochter van **Francis Van LISHOUT** en **Anna Van RUL**.
5. **Anna Maria DIJCKMANS** (zie IIb . 2).
6. **Martina DIJCKMANS**, dienstmeid, ° op 09-09-1868 te St.-Huibrechts-Lille, + op 08-12-1886 te Achel.

IIa **Maria Hubertina DIJCKMANS**, ° op 18-01-1853 te St.-Huibrechts-Lille, + op 08-06-1905 te Hamont, x op 19-08-1884 te Hamont met **Petrus Johannes De GRAAF**, , blokmaker, ° op 23-07-1857 te Hamont, + op 13-02-1928 te Hamont, zoon van **Peter Jan De GRAEF** en **Maria THEEUWEN**.

Uit dit huwelijk:

1. **Maria Elisabeth De GRAAF**, ° op 25-05-1885 te Hamont, + op 06-01-1963 te Hamont , x op 08-04-1904 te Hamont met **Gerard Jacob FEYEN**, ° op 12-01-1878 te Budel, + op 15-12-1962 te Rekem, Lanaken, zoon van **Peter Jan FEYEN** en **Hendrika GEVEN**.
2. **Maria Martina De GRAAF**, ° op 10-03-1887 te Hamont, + op 15-09-1947 te Hamont, x op 18-04-1910 te Hamont met **Peter Jan Van RUL**, ° op 10-01-1880 te Hamont, + op 13-02-1930 te Hamont, zoon van **Peter Jan Van RUL** en **Joanna Maria DERICKX**.
3. **Petrus Joannes De GRAAF**, ° op 18-08-1889 te Hamont, + op 05-04-1939 te Hamont, x op 19-01-1914 te Hamont met **Maria Joanna VLASSAKS**, ° op 30-11-1891 te Hamont, + op 02-05-1958 te Hamont, dochter van **Jacob VLASSAKS** en **Maria Sofia THIJSSEN**.
4. **Henricus De GRAAF**, ° op 23-08-1892 te Hamont.

5. **Peter Jacobus De GRAAF**, ° op 04-09-1896 te Hamont, + op 09-02-1975 te Hamont, x op 12-08-1921 te Hamont met **Anna Maria Berghs**, ° op 11-12-1896 te Hamont, + op 10-12-1967 te Neerpelt, Ziekenhuis, dochter van **Willem BERGS** en **Catharina Elisabeth KUYPERS**.

Iib **Anna Maria DIJCKMANS**, ° op 02-04-1863 te St.-Huibrechts-Lille, + op 13-10-1914 te Hamont, x op 06-01-1890 te Hamont met **Cornelis CORNELISSEN**.

° 6-5-1860 te Hamont, + 24-9-1927 te Hamont, zoon van

Hubert Cornelissen en **Joanna Maria Van Samang**

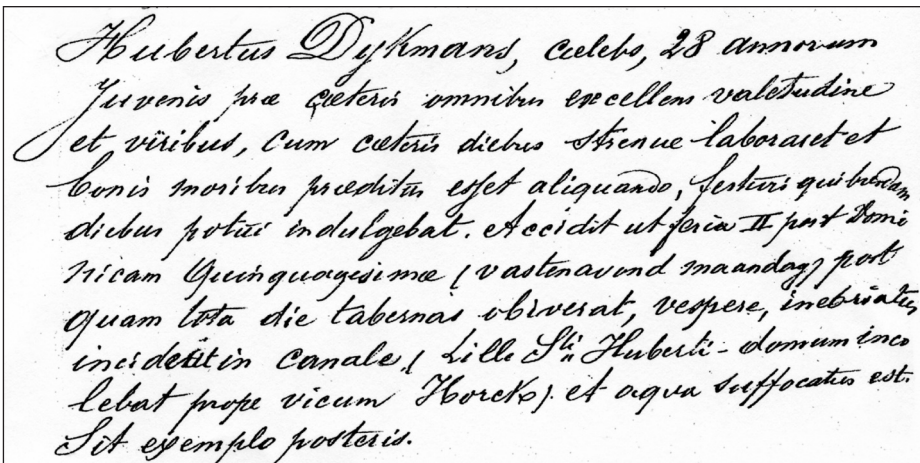
Uit dit huwelijk:

1. **Maria Elisabeth CORNELISSEN**, ° op 05-11-1890 te Hamont, + op 04-03-1929 te Hamont, x op 29-04-1918 te Hamont met **Mathieu HABRAKEN**, ° op 21-01-1885 te Hamont, + op 01-12-1963 te Hamont, zoon van **Francis HABRAKEN** en **Jozefa EVERS**.
2. **Maria CORNELISSEN**, ° op 06-10-1892 te Hamont, + op 12-12-1982 te Hamont, x op 19-6-1914 te Hamont met **Jan Peter HEGMANS**, ° op 15-12-1887 te Beek, + op 06-08-1914 te Herstal, zoon van **Joannes Henricus HEGMANS** en **Maria Aldegonda EVERS**.
xx op 14-01-1921 te Hamont met **Henri STEVENS**, ° op 31-07-1888 te Hamont, + op 27-01-1954 te Hamont, zoon van **Godfried STEVENS** en **Maria Elisabeth STRIBOS**.
3. **Maria Catharina CORNELISSEN**, ° op 04-04-1895 te Hamont, + op 10-06-1921 te Hamont.
4. **Gerard Hubert CORNELISSEN**, ° op 03-07-1897 te Hamont, + op 22-06-1977 te Hamont, x op 19-11-1921 met **Maria Ida GROBBEN**, ° op 22-06-1900 te Kaulille, + op 08-07-1970 te Neerpelt, dochter van

Michiel Jan GROBBEN en Gertruda Maria.

5. **Hendrik CORNELISSEN**, ° op 07-11-1900 te Hamont,
+ op 22-11-1943 te Hamont.
6. **Martina CORNELISSEN**, ° op 15-5-1904 te Hamont,
+ op 4-3-1 916 te Hamont.

Het echtpaar kreeg dus 6 kinderen. Het dramatisch overlijden van Hubertus op 7-2-1883 moet heel wat weerklank hebben gevonden, want normaal vermeldde de parochiepriester het overlijden met één regel, maar over dit overlijden schreef hij in het Latijn een heel verhaal.

*Hubertus Dijkmans, celebs, 28 annorum
Juvenis pro ceteris omnibus excellens valetudine
et viribus, cum ceteris diebus strenue laboraret et
bonis moribus praeditus esset aliquando, festis quibusdam
diebus potius indulgebatur. Accidit ut feria II post Domi-
nicam Quinquagesima (vastenavond maandag) post
quam tota die tabernas obversat, vesperis, inebriatus,
incidit in canale, Lille S^{ti} Huberti - domum inco-
lebat prope vicum Thorcks) et aqua suffocatus est.
Sit exemplo posteris.*

Na het vieren van vastenavond sukkelde hij in het kanaal en verdronk. Het waren de kinderen Jacobus, Maria Hubertina x Peter de Graaf en Maria Dijkmans, die het huis verkochten aan hun broer Jan Dijkmans x Elisabeth van Lishout.³ Het echtpaar Dijkmans-Van Lishout bleef kinderloos. Zo stierf deze stam ook uit. Na het overlijden van Jan Dijkmans werden de onroerende goederen te Hamont en St.-Huibrechts-Lille door de weduwe en de neven en nichten De Graaf en Cornelissen verkocht, de massa werd toegewezen aan Louis Spaas, wasbleker van Hamont ten voordele van Theodoor Leonard Spaas x Linders, rentenier en schepen wonend te St.-Huibrechts-Lille.⁴ Josef Spaas x Indekeu erfde deze woning en gronden en verhuurde ze o.a. Adam

Peter Boonen x Anna Maria Duisters, Joseph Boonen x Cornelissen, Martinus Hulsbosch x Rackels en Agten-Ieven. Over dit huisje schreef Jan Boonen, zoon van Adam Peter Boonen x Anna Maria Duisters, in de gelegenheidsbrochure van de gouden bruiloft van zijn ouders het volgende: *Na hun huwelijk betrokken onze ouders een huisje op den Hork (Lille) een plekje dat van de buitenwereld was afgesloten en waar Christus nog niet was geweest. Het moet daar heerlijk geweest zijn want ik heb ons moeder meermalen met heimwee horen zeggen : «Daar heb ik de schoonste tijd van mijn leven doorgebracht». Zij moeten daar puur van de liefde geleefd hebben want enig comfort bood hun bouwvallig huisje niet. Over het huis op de Dijk schrijft hij : Enkele jaren nadien kwam onze pa met zijn gezin terecht in zijn ouderlijke woning op de Dijk⁵. Het romantische van onze hoeve was het open vuur in de keuken. Ons moeder kon er spekkoek bakken dat ge zoudt eten tot hij langs uw oren naar buiten kwam. Op zaterdag werd het vuur opgekuist en zwart gemaakt. Vervolgens werd er wit zand op uitgestrooid. De krekels moeten het er wel heerlijk gevonden hebben, want die dienden meermaals uitgeroeid te worden omdat zij zich niet konden inhouden hun liedjes te zingen. De open schouw van dat vuur had als bijkomende opdracht het beste stuk van het geslachte varken te bewaren en te roken. Iedereen zou nu wel watertanden als hij nog eens zo 'n stuk ham kreeg tussen zijn boterham. De woonvertrekken hadden destijds een vuurrode vloer. Op de zaterdag, na het schrobben, werd er kortgeknipt stro en wit zand op uitgestrooid. Als het vuur brandde deed zulks wel knusjes aan als wij, met onze nog natte hoofden van de wekelijkse wasbeurt en in ons nachtplunje onze voeten warmden aan de Leuvense stoof...*

In 1951 werd het huis op de Hork afgebroken. Er rest nog alleen de in 1931 gebouwde houten schuur op het grondgebied van St.-Huibrechts-Lille. De huidige eigenaar is Agten-Bergs R. Hork 2 St.-Huibrechts-Lille.

d) Elisabeth huwde met Jan Theodoor Meeuwissen. Ze ging samen met haar stiefmoeder Christina Meurkens in de « Vegtes » op de Dijk wonen. Haar schoonmoeder was reeds overleden. Christina Meurkens overleed er op 23-2-1862. Het echtpaar kreeg 7 kinderen.

e) Peter Jacobus de jongste zoon, mijn overgrootvader, erfde in 1858 : « *het huis, hof, aangelegen weide, bouwland.... N° 451, 450, 452....* » ⁶. Hij was pas gehuwd met de 39-jarige Maria Helena Lammers van Budel. Ze kregen één zoon: Jacobus Dijkmans, alias Koob Stap.

Peter Jan DIJCKMANS x Maria Helena LAMMERS.

Uit dit huwelijk:

1. **Peter Jacob DIJCKMANS**, ° op 16-08-1861 te Hamont, + op 13-03-1944 te Hamont, x op 12-11-1887 te Hamont met **Maria Gertrudis VOSEN**, ° op 20-08-1867 te Budel, + 24-03-1937 te Hamont, dochter van **Henricus Joannes VOSEN** en **Hendrina VASEN**.

Jacobus Dijkmans moet goed geboerd hebben want hij had een dienstmeid en een schaapsherder in dienst. Jacobus van Gelooven, de eerste schaapsherder, die de schapen hoedde op de Loozerheide, ter plaatse genaamd den Valheuvel, beleefde een hachelijk avontuur.⁷

Hij overleefde de overval en stierf ongehuwd op 26-11-1853 in de woning van Gerard Habraken in de Achterhoek. Peter Jan Theunissen van Budel was de tweede schaapsherder. Volgens «De staat behelsende de Eigenaars van Beesten van de gemeente Hamont met opgaaf het getal bij ieder van die Eigenaars bezeten». Dienstjaar 1829⁸ bezat Jacobus Dijkmans 3 stuk hoornvee boven de twee jaren, 2 stuk hoornvee onder de twee jaar, 1 paard boven de drie jaar en 30 schapen. Merkwaardig is wel dat de teuten van de Stad het meeste hoornvee bezaten: Spaas Adriaan bezat 9 stuk hoornvee en 2 paarden, geen schapen. Dr. Ulens had één paard.

Volgens het kadaster bewerkte Jacobus Dijkmans 10 ha 24 a. 80 ca.

Dat kon al tellen. Door de erfdeling van 1858 moest zijn zoon Petrus Jacobus met heel wat minder doen: in 1859 bezat hij 97 a. 60 ca. Door verschillende aankopen bewerkte hij in 1878 5 ha. 94 a. 60 ca. Leerrijk is ook de opbrengst van de openbare verkoop van 22-12-1857 op verzoek van de erfgenamen van Jacobus Dijkmans.⁹

Wij vermelden o.a. :

- een hakstel	1,50 fr.	- een zaeg	2,00 fr.
- biekorven	1,10 fr.	- een schup	0,70 fr.
- een bijl	1,80 fr.	- een wan	3,50 fr.
- een scherfmes	1,80 fr.	- een scherfbank	3,10 fr.
- een hamer	1,50 fr.	- een koekpan	1,30 fr.
- een boterkarn	10,50 fr.	- een kruiwagen	1,50 fr.
- een egge	5,50 fr.	- een ploeg	20,50 fr.
- een koffieketel	2,70 fr.	- een punder	1,30 fr.
- een vuurpan	3,50 fr.	- een spiegel	2,70 fr.
- een koffiemolen	2,40 fr.	- een koei	147,00 fr.
- een vaers	88,00 fr.	- een paard	150,00 fr.
- een karre	89,00 fr.	- een hoogkarre	50,00 fr.
- een haem	9,00 fr.	- een zadel	3,10 fr.
- een ligt	10,10 fr.	- 2 stoelen	2,10 fr.
- een tafel	2,70 fr.	- een aschpak	5,00 fr.
- een vuerijzer	2,10 fr.	- een aschhoop	5,50 fr.
- een kachel	22,00 fr.	- een wekker	15,00 fr.

Wat de boerderij zelf betreft kunnen we kort zijn. We weten dat er op die plaats reeds in de 16^e eeuw een woning stond.¹⁰ Regelmatig werd er afgebroken en bijgebouwd. Het is in 1858 dat er een geheel nieuwe woning door Peter Jan Dijkmans werd opgetrokken.

Het waren feitelijk twee woningen onder een dak. Want de traditie wou dat de gehuwde zoon bij de ouders kwam inwonen. Een traditie die tot 1971 in ere werd gehouden. Het was een boerderij zoals in Bokrijk, langgeveltype met lemen muren en stenen zijgevel, een strooien dak tot bijna aan de grond, een potstal, een open haard, waarbij men van binnen

naar de hemel kon kijken, en de slaapkamers met een beddenkoets.
(wordt vervolgd)

Eindnoten

- ¹ Not. M.Spaas akte n° 1038 van 3-11-1847. RAH.
- ² Not. Michiel Spaas akte n° 80 van 25-8-1871. RAH.
- ³ Not. Adrien Spaas akte n° 5 van 6-1-1887. RAH.
- ⁴ Not. Simon Schoolmeesters, akte n° 7 van 23-1-1917. RAH.
- ⁵ Zie G.E. n° 46 blz. 22.
- ⁶ Not. Michiel Spaas akte n° 62 van 18-4-1858, RAH
- ⁷ Zie G.E. n° 30 blz 13.
- ⁸ Stadsarchief
- ⁹ Not. Michiel Spaas akte n° 140 van 22-12-1857. RAH
- ¹⁰ Zie G.E. n° 39 blz. 7

Goed om te weten

De vereniging De Goede Stede Hamont ontving van de carnavalsvereniging De Teutepeuters de prestigieuze prijs 'Akte van Verdienste'

Tijdens de prinsenpronkzitting van 8 januari 2005 mocht onze vereniging van de carnavalsvereniging De Teutepeuters de prijs Akte van verdienste in ontvangst nemen. Vorst Roger Mertens verantwoordde de toekenning van de prijs aan onze vereniging in zijn inleiding op duidelijke wijze: een vereniging die op de achtergrond heel hard werkt. De oorkonde bevat de volgende tekst:

*Ten jare tweeduizend en vijf,
De achtste van de eerste maand,
Verlenen wij S.c.v. De Teutepeuters,
Onze onderscheiding:*

*De Orde Van Verdienste aan De Geschied – en
Heemkundige Kring
"De Goede Stede Hamont".*

*Deze orde wordt haar toegekend als dank en waardering
voor de samenwerking die wij met ons 44-jarig jubileum
mochten ontvangen, alsook voor de onuitputtelijke ijver om
het geschiedkundig erfgoed van Hamont te bewaren.*

Gegeven te Hamont op 8 januari 2005.

Voor de viering van 4x11 jaar Carnavalsvereniging De Teutepeuters Hamont in 2004 gaf onze vereniging haar medewerking aan twee initiatieven: de samenstelling van het gedenkboek en de organisatie van de tentoonstelling. Het gedenkboek kan nog besteld worden via onze vereniging of rechtstreeks bij de Teutepeuters Hamont.

Verslag van het 100 jarig bestaan van de kerk

Eind oktober 2004 en tijdens de drie opeenvolgende weekends van november zette onze vereniging haar beste beentje voor met de organisatie van een tentoonstelling '100 jaar Sint-Laurentiuskerk te Hamont'.

De uitgave van het gedenkboek werd een groot succes. Wij kregen niets dan lovende kritiek over de inhoud en de kwaliteit van het boek. Ondanks de grote kosten zal met nog wat financiële steun links en rechts het initiatief positief afgerond kunnen worden. De voor- en naverkoop bedraagt ongeveer 600 exemplaren, het beste resultaat sinds de publicatie in 1996 van het gedenkboek 150 jaar trappisten te Achel. Inmiddels vernamen we dat enkele priesters en zusters in de overzichtstabel ontbreken. Dit hadden wij verwacht ondanks de inspanningen via de pers en de vele kloosterverantwoordelijken om een volledige lijst te verkrijgen. In één van de volgende nummers zullen we de aanvullingen presenteren.

Een van de belangrijkste aanwinsten naar aanleiding van deze publicatie en tentoonstelling is ongetwijfeld de vondst van de volledige set plannen van de kerk in het NAI te Rotterdam, waar het archief van de architectenfamilie Cuypers bewaard wordt.

Deelneming Louis Tijskens

Onze vereniging biedt langs deze weg haar christelijke deelneming aan Guido Tijskens en zijn familie bij het overlijden van zijn vader Louis, die in Hamont bekend was omwille van zijn heemkundige interesse en vooral het dialectonderzoek. Zijn tweevoudige publicatie, in eigen beheer uitgegeven, blijven daarvan een levend getuigenis.

Schenking Familie Spaas-Joosten

De familie Spaas-Joosten schonk aan de Geschied- en Heemkundige kring 'De Goede Stede Hamont' op 5 januari 2005 de volgende stukken: documenten over toneel en harmonie van Hamont, documenten over de winkel Joosten uit de Stad met o.m. twee uitzonderlijke oude

voorgedrukte vellen inpakpapier, een groene harmoniepet van Jaak Spaas, een sax-alto, een tabaksbuidel, een pak krantenknipsels. In de schenking bevinden zich twee ‘heemkundige juweeltjes’: drie originele foto’s van de treinontploffing in Hamont van 1918 en een Duitse *Paschierschein* voor de 15-jarige Gerard Joosten om naar het Sint-Hubertuscollege te Neerpelt te mogen fietsen. De familie schonk eveneens aan het bidprentjesarchief: 312 doodsprentjes en 64 rouwbrieven
Onze welgemeende dank aan de familie Spaas-Joosten

Emmelenhoek

Wij vernemen tot onze spijt dat het toponiem Emmelenhoek voorlopig geschrapt werd als nieuwe straatnaam in Hamont-Achel (zie ons vorig nummer 49)

Inhoudstafel

Woord vooraf: Feest	blz. 1
De kunst van de relativerende glimlach	blz. 3
“De Keizer” Hoogstraat 15-17: Huis Lamers	blz. 5
Diederik van Merheim, heer van Achel, Hamont en Lille	blz. 13
De lotgevallen van onze jongemannen van 16 tot 30 jaar	blz. 17
tijdens Wereldoorlog II	
Pater Domien de Jong	blz. 25
Vijfhonderdjaar familiegeschiedenis deel V	blz. 37
Goed om te weten	blz. 46